

MASARYKOVA UNIVERZITA

Politická geografie

Volební systém ČR

PedF, katedra geografie 1

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Volby

☑ Nejdůležitější demokratický způsob výběru do úřadů a funkcí, sloužící k reprezentaci lidí.

Volby garantují základní demokratické principy:

- Demokratickou kontrolu
- Všeobecnou účast
- Politickou rovnost
- Většinovou vládu

PedF, katedra geografie 2

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Volby

U každého typu voleb je potřeba znát:

- Kdo a jakým způsobem navrhuje kandidáty
- Kdo je kandidátem
- Kdo všechno jsou voliči (kdo má aktivní volební právo)
- Jaký je volební řád, kolik hlasů je nutných ke zvolení, kolik volebních kol se může konat, jak se postupuje v případě rovnosti hlasů apod.
- Jaký je způsob sčítání hlasů

PedF, katedra geografie 3

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Základní principy voleb

- ☒ Všeobecnost – volit mohou všichni dospělí občané bez rozdílu.
- ☒ Rovnost – každý občan má jeden hlas a každý hlas má stejnou váhu.
- ☒ Tajnost – nesmí být zjistitelné, jak kdo hlasoval.
- ☒ Přímé – volí se přímo zástupci.

PedF, katedra geografie 4

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Ostatní způsoby

1. Jmenování (vlády)
2. Rotace (předsedající země EU)
3. Losování (při rovnosti hlasů)
4. Dědictví (mandát ve Sněmovně lordů v UK)

PedF, katedra geografie 5

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Většinový (majoritní) volební systém

- ☒ Zvolen je pouze jediný kandidát, který získal v daném volebním obvodu nejvíce hlasů.
- ☒ Volba se uskutečňuje zpravidla v jednomandátových obvodech.
- ☒ Každý odvod má svého jednoho zástupce a počet obvodů je určen počtem křesel v parlamentu.
- ☒ Systém vede ke snížení počtu politických stran (zpravidla politický dualismus).
- ☒ Vláda je tvořena pouze jednou stranou.
- ☒ Dvě modifikace – jednokolový a dvoukolový.
- ☒ Jednokolový – vítěz s maximem hlasů vyhrává.
- ☒ Dvoukolový – pokud v prvním kole nemá vítěz více než 50% hlasů, tak je druhé kolo.
- ☒ Do druhého kola postupují dva nejlépeší kandidáti z kola prvního.
- ☒ Velká Británie, Kanada (jednokolový), Francie (dvoukolový)
- ☒ Volby do Senátu ČR.

PedF, katedra geografie 6

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Volby do Poslanecké sněmovny ČR

- ☒ Volby probíhají ve volebních krajích, tj. na území stávajících krajů a hl.m. Prahy.
- ☒ V prostoru pro úpravu hlasovacích lístků vybere jednu kandidátku (volí stranu).
- ☒ Volič může zakroužkovat 4 kandidáty – preferující osobnosti.
- ☒ Volební právo je všeobecné, rovné a přímé a volba je tajná.
- ☒ Po sečtení hlasů se určí strany, které získaly více než 5% a koalice s více než 7%.
- ☒ Kolik mandátů připadá na volební stranu v daném kraji.
- ☒ Určí se komu je mandát přidělen – podle pořadí na kandidátce a podle počtu preferenčních hlasů.
- ☒ Má-li kandidát více než 10% preferenčních hlasů v daném kraji, přesouvá se na první místo kandidátky.
- ☒ Poslancem se může stát pouze občan České republiky, který dosáhl věku 21 let.
- ☒ Příští volby do Poslanecké sněmovny se uskuteční v roce 2010.

PedF, katedra geografie 10

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Volby do Senátu ČR

- ☒ Poprvé v roce 1996.
- ☒ Většinový princip, volby probíhají v 81 obvodech.
- ☒ V každém obvodu se volí 1 kandidát – musí získat nadpoloviční většinu platných hlasů
- ☒ Pokud nikdo nezíská nadpoloviční počet hlasů – 6. den se koná další kolo.
- ☒ Do druhého kola postupují první 2 kandidáti – vyhrává kandidát s prostou většinou hlasů.
- ☒ První volby – do 1/3 obvodů byli voleni kandidáti na 2 roky, do 1/3 obvodů na 4 roky, do 1/3 obvodů na 6 let.
- ☒ Senátoři jsou voleni na 6 let (každé 2 roky se konají volby v 1/3 obvodů).
- ☒ Senátorem se může stát pouze občan České republiky, kterému je nejméně 40 let.

PedF, katedra geografie 11

MASARYKOVA UNIVERZITA www.muni.cz

Volba prezidenta ČR

- ☒ Nepřímá volba.
- ☒ Volební období trvá 5 let a může být prodlouženo maximálně jednou.
- ☒ Kandidát - osoba, kterou navrhne alespoň 10 poslanců nebo 10 senátorů.
- ☒ Na společné schůzi obou komor je pak prezidentem zvolen kandidát, který získal **nadpoloviční většinu hlasů všech poslanců i nadpoloviční většinu hlasů všech senátorů.**
- ☒ Prezidentem se může stát pouze občan České republiky, kterému je nejméně 40 let.
- ☒ Příští volba prezidenta se uskuteční v roce 2013.

PedF, katedra geografie 12

Teorie racionální volby

- ☒ Jedná se o aplikaci některých ekonomických teorií na politiku.
- ☒ Pokouší se vysvětlit rozhodování politiků, studuje jak se jejich individuální vůle spojují v kolektivní opatření vlády či parlamentu.
- ☒ Navrhuje, co by politikové měli v daném momentě udělat.
- ☒ Podle této teorie – *politik se vždy rozhodne tak, aby se zalíbil voličům, aby byl znovu zvolen.*
- ☒ To může vést k upřednostňování krátkodobých cílů nad dlouhodobými.
- ☒ Žádná strana nebude mít ve svém programu nepopulární opatření.
- ☒ Teorie má nejen popisný (deskriptivní), ale i normativní charakter ("co by mělo být").

Skrutinium (Sčítání hlasů)

- ☒ Sběrání a sčítání hlasů.
- ☒ Přepočítání hlasů na mandáty.
- ☒ Většinový systém - používá k převedení počtu stranou získaných hlasů na mandáty tzv. „volební číslo“, jehož myšlenková podstata spočívá v tom, že jeho hodnota vyjadřuje minimální počet hlasů, který strana musí získat, aby jí bylo možné přidělit mandát.
- ☒ Poměrný systém - pracuje se systémem tzv. „volebních dělitelů“, jejichž matematický základ vychází z teorie, že žádná strana nemůže získat mandát dříve, než ta strana, která v daný okamžik procesu rozdělování mandátů disponuje větším počtem hlasů.

Rozdělování mandátů

D'Hondtova metoda:

- ☒ Jeden ze způsobů přerozdělování mandátů politickým stranám ve volbách.
- ☒ Uzákoněna v zákoně č. 204/2000 Sb.
- ☒ Zvýhodňuje velké strany.
- ☒ Vzorec pro postupné podíly je: $\frac{P}{m+1}$
 - P - značí celkový počet hlasů, který strana obdržela v dané oblasti.
 - m - značí počet mandátů, které již strana v dané oblasti získala (základní hodnota je 0 pro všechny kandidující strany). Dělitel $m+1$ tedy může nabývat hodnot z posloupnosti 1, 2, 3, 4,....

Rozdělování mandátů

D'Hondtova metoda:

- 1. V prvním kole je volební výsledek všech stran vydělen číslem 1 (při modifikacích D'Hondtovy metody ale například číslem 1,42), mandát tedy získává strana s nejvyšším počtem obdržených hlasů.
- 2. Do druhého kola je její volební výsledek vydělen dalším číslem v posloupnosti přirozených čísel, tedy číslem 2.
- 3. Mandát získává opět strana s nejvyšší číselnou hodnotou ze všech stran v druhém kole, tzn. mandát může získat i strana, která získala první mandát.

Rozdělování mandátů

VOLBY DO PSP 2006	ODS	ČSSD	KSČM	SZ	KDU-ČSL	ostatní
Počet získaných hlasů (% v kraji) ¹⁾	83 647 (38,81 %)	63 181 (29,31 %)	24 823 (11,51 %)	20 646 (9,58 %)	9 131 (4,23 %)	14 082 (6,56 %)
Přerozdělování hlasů a mandátů stranám, které prošly celostátním kvěrem						
1. mandát	83 647	63 181	24 823	20 646	9 131	v celostátním kvěru propracě hlasů, což 0,5 mandátů
2. mandát	41 824	63 181	24 823	20 646	9 131	
3. mandát	41 824	31 591	24 823	20 646	9 131	
4. mandát	27 882	31 591	24 823	20 646	9 131	
5. mandát	27 882	21 060	24 823	20 646	9 131	
6. mandát	20 912	21 060	24 823	20 646	9 131	
7. mandát	20 912	21 060	12 412	20 646	9 131	
8. mandát	20 912	15 785	12 412	20 646	9 131	
Získané mandáty (%)	4 (50 %)	3 (37,5 %)	1 (12,5 %)			
Z toho přerozdělené mandáty voličů, kteří tyto strany nevolili					celkem	
mandáty (%)	0,9 (11,19 %)	0,7 (8,19 %)	0,1 (0,99 %)		1,7 (20,37 %)	
Nezastoupení, nebo ne podle jejich vůle zastoupení, voliči					43 859	

Rozdělování mandátů

Hagenbach – Bishoffova metoda:

- 1. Volební číslo se zde získá vydělením počtu všech hlasů odevzdaných na volebním obvodu, kde se stanovený počet mandátů rozděluje, počtem těchto mandátů zvětšeným o jednu.
- 2. Mandáty nejsou přiděleny v prvním skrutiniu a k úplnému rozdělení všech mandátů je třeba minimálně dvou skrutinií.
- 3. Nepoužívá se od roku 2000.

Příklad:

- > Počet rozdělovaných mandátů: 20
- > Počet odevzdaných hlasů: 754803
- > Volební číslo: 35943 (754803/21)
